

WYDAWNICTWA
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ m. st. WARSZAWY

№ 76

Programy wykładów Prywatnej Jednorocznej Koedukacyjnej Szkoły
Bibliotekarskiej Zarządu Miejskiego w m. st. Warszawie

№ 21

LEON BYKOWSKI

PEDAGOGIKA BIBLIOTECZNA

PROGRAM:

- I. *Wiadomości wstępne* o pedagogice bibliotecznej obejmują wiadomości ogólne i badają drogi, jakimi ona kroczy. Omawiają zatem:
 1. Pochodzenie terminu „pedagogika biblioteczna”.
 2. Historię pedagogiki bibliotecznej.
 3. Jej charakter, jako nauki praktycznej.
 4. Jej stanowisko wśród innych dziedzin wiedzy.
 5. Określenie pedagogiki bibliotecznej.
 6. Rodzaje pedagogiki bibliotecznej.
 7. Przedmiot.
 8. Zakres.
 9. Cele i zadania.
 10. Metody.
 11. Systematykę pedagogiki bibliotecznej.
 12. Dziedziny pomocnicze: księgoznawczą, humanistyczną i nauk społecznych.
 13. Znaczenie teoretyczne i praktyczne pedagogiki bibliotecznej.
- II. *Część teoretyczna* omawia istotę, swoisty charakter, formy, czynniki i zasady, tj. mechanizm procesu czytania i procesu wychowawczego w bibliotece.

1. Wychodzi się tu z założeń:

- a) że biblioteka jest instytucją wychowawczą o charakterze pośrednim i bezpośrednim, operuje bowiem słowem drukowanym i żywym;
- b) że proces wychowawczy u człowieka trwa przez całe życie, wywołując nieustannie jego zmianę, kształtowanie i rozwój;
- c) że urabianie czytelników odbywa się różnymi drogami i sposobami, zależnie od ich wieku i rozwoju;
- d) że ogólny proces wychowawczy jest połączeniem wielu procesów specjalnych;
- e) że proces wychowawczy w schemacie kolejno może przybierać formy:
 - 1) ściśle pedagogiczne,
 - 2) pedagogiczno-dydaktyczne,
 - 3) dydaktyczno-pedagogiczne,
 - 4) ściśle dydaktyczne,
 - 5) dydaktyczno-informacyjne,
 - 6) ściśle informacyjne,
 - 7) złożone;
- f) że proces ów może być ciągłym i przerywanym;
- g) że równoległy proces samokształceniowy czytelnika z biegiem rozwoju jego komplikuje sprawę, odgrywając coraz większą rolę, zmienia kierowanie wychowawców (bibliotekarzy) na współpracę ich z czytelnikami;
- h) że cechą charakterystyczną procesu wychowawczego w bibliotece jest oddziaływanie na czytelników, biorących już czynny i bezpośredni udział w życiu, w pracy itd.;
- i) że proces wychowawczy w bibliotece jest bardziej skomplikowany, niż w szkole;
- j) że w związku z tym organizowanie jego jest o wiele trudniejsze i bardziej zawile;
- k) że łączy on trzy „światy”: świat odbiorców-czytelników, świat książek-autorów i świat wychowawców-bibliotekarzy.

2. Proces pedagogiczno-biblioteczny, jako proces społeczny, badany jest zasadniczo w dwóch jego postaciach: statycznej i dynamicznej:

- a) w pierwszym wypadku (stycznym) bada się go w płaszczyźnie tzw. „aktu pedagogiczno-bibliotecznego”, omawiając następujące czynniki:
 - 1) podmiot (bibliotekarz i inni),
 - 2) cele,
 - 3) przedmiot (czytelnicy),
 - 4) warunki,
 - 5) środki — przede wszystkim książki, pomoce biblioteczne, formy i metody pracy oświatowo-bibliotekarskiej itd.;

- b) w drugim (dynamicznym) bada się proces wychowawczy w płaszczyźnie tzw. „przebiegu czyli akcji pedagogiczno-bibliotecznej”, omawiając jego:
 - 1) statykę (teoria porównań),
 - 2) dynamikę,
 - 3) genetykę (rozwoj etapami, stopniowanie);
- c) przy tym w ciągu całej akcji występują równorzędnie dwie formy czynności wychowawczych w bibliotece: oddziaływanie i współdziałanie, które wzajemnie się przenikają i w praktyce nie dają się całkowicie oddzielić.

III. Część stosowana pedagogiki bibliotecznej zajmuje się praktycznym przeprowadzaniem procesu (lub procesów) oświatowo-wychowawczego w bibliotece. (Przesłanką tu jest tzw. aktywizacja pracy bibliotecznej). Należy tu, stosując wyniki części teoretycznej, rozróżnić w postępowaniu pedagogiczno-bibliotecznym cztery kolejne etapy:

1. Pozyskiwanie czytelników. Akcja odbywa się w dwóch kierunkach:
 - a) zbliżania czytelników do biblioteki i
 - b) zbliżania książek do czytelników. Odbywa się to za pomocą propagandy oraz akcji organizacyjnej na zewnątrz i wewnątrz biblioteki.
2. Poznawanie czytelników. Stosowane tu są tzw. metody badania czytelnictwa. Przedmiotem tych badań może być:
 - a) czytelnik indywidualny;
 - b) grupa czytelników oraz
 - c) środowisko, z którego czytelnik pochodzi i w którym się obraca;
 - d) rozróżniamy metody badania:
 - 1) obserwacyjną,
 - 2) statystyczną,
 - 3) ankietową,
 - 4) studiowanie bezpośrednio zainteresowań czytelnika,
 - 5) bibliopsychologiczną (Rubakin),
 - 6) światopoglądową (Hofmann),
 - 7) fizjologiczną (Stany Zjednoczone Ameryki Półn.),
 - 8) metody złożone itd.
3. Kierowanie czytelnikami opiera się na dwóch zasadach:
 - a) doborze, w sensie tworzenia księgozbioru — treści biblioteki — i
 - b) na czynności pośredniczącej, która ma za zadanie wyzyskać dobraną treść w stosunku do poszczególnego czytelnika lub grupy czytelników. Czynności te z kolei rozpadają się na:

- 1) czynności indywidualne, polegające na:
 - doradzaniu oraz prowadzeniu czytelnika wśród świata książek (uwzględnia się rozwój czytelnika i jego zainteresowania) i kierowaniu techniką pracy umysłowej czytelnika przy wyko-rzystywaniu zawartości książek, periodyków etc.;
 - do tego zespołu zagadnień należą:
 - wiadomości z higieny pracy umysłowej,
 - umiejętność czytania,
 - przyswajania treści książki,
 - porządkowania nabytych wiadomości,
 - zdolności twórcze;
 - 2) czynności zbiorowe:
 - przygotowane z góry do oddziaływania na ogół czytelników i bieżące.
 - c) we wszystkich rodzajach kierowania czytelnikami rozróżniamy czynności wykonywane w stosunku do czytelników:
 - 1) początkujących i
 - 2) następnie do coraz więcej zaawansowanych, stosując tzw. stopniowanie w technice pracy umysłowej i w lekturze, polegające na systematycznym dobieraniu literatury od najłatwiejszej, najprostszej do coraz więcej skomplikowanej i poważnej.
4. Współpraca z czytelnikami. Czynności, polegające na współpracy z czytelnikami, dzielą się na:
- a) zbiorowe, kiedy bibliotekarz współdziała z ogółem lub pewną grupą czytelników i
 - b) indywidualne, kiedy bibliotekarz współdziała z czytelnikiem poszczegól-nym. W tym wypadku będzie to przede wszystkim naj-szerzej pojęta praca informacyjna:
 - 1) informacje rzeczowe,
 - 2) informacje biblioteczne,
 - 3) informacje bibliograficzne.

IV. Część szczegółowa pedagogiki bibliotecznej zajmuje się:

1. Oddzielnymi zagadnieniami z tej dziedziny (zakres) lub
2. Omawianiem całokształtu teorii i praktyki pedagogiki bi-bliotecznej w jakimś kraju lub
3. Stosowaniem pedagogiki bibliotecznej w różnych bibliote-kach itd.

V. Polska pedagogika biblioteczna:

1. Jej historia.
2. Stan obecny.
3. Program na przyszłość.

LITERATURA

obowiązująca:

1. *Bykowski L.* W sprawie pedagogiki bibliotecznej. Warszawa 1938. str. 19. [Bibliografia].
2. *Bykowski L.* Zakres i zadania pedagogiki bibliotecznej. Warszawa 1938. str. 12. [Bibliografia].

uzupełniająca:

3. *Dobrowolska H.* Technika czytania a czytelnictwo. Warszawa 1938. str. 18. [Bibliografia].
4. *Formy pracy w bibliotekach dziecięcych.* „Bibliotekarz”, 1938, str. 125—131.
5. *Frey J.* Uvod do výchovy čtenářů. Praha 1936. str. 32.
6. *Mikucka A.* Przedmiot, zakres i metody badań nad czytelnictwem. Warszawa 1938. str. 32. [Bibliografia].
7. *Radlińska H.* Książka wśród ludzi. Wyd. 3. Lwów 1938. str. 307. [Bibliografia].
8. *Stemler J.* Praktyczna pedagogika biblioteczna. Warszawa 1938. str. 11.
9. *Wojciechowski K.* Systematyczne rozpowszechnianie czytelnictwa. Warszawa 1938. str. 24.
10. *Wojciechowski K.* Łączność szkoły z biblioteką publiczną. Warszawa 1938. str. 4.

Warszawa 1938. Z zasiłku Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

SKŁAD GŁÓWNY:

Poradnia Biblioteczna Związku Bibliotekarzy Polskich

Warszawa, Marszałkowska 69 m. 5. Tel. 8.40-93.

Konto P. K. O. 21.495.

Druk. Jan Świętoński i S-ka. Warszawa.

